

KURIKULUM IZOBRAZBE ANDRAGOGA NA PRIMJERU USTROJA NJIHOVE IZOBRAZBE U NJEMAČKOJ

Anto Prgomet
89143 Blaubeuren, Njemačka
a.prgomet@k-k-b.de

Sažetak: Polazište ovog rada je prisutna diskrepancija u području obrazovanja odraslih. Naglašavanje važnosti obrazovanja odraslih u životu pojedinca i društvene zajednice općenito kao i zahtjeva za kvalitetnim obrazovnim okvirom za obrazovanje odraslih te kompetentnosti djelatnika u njemu ne prati proces njihove profesionalizacije. Profesionalna sveučilišna izobrazba andragoga je, iako ne jedini, to svakako temeljni element tog procesa. U tekstu se analiziraju aktualni ustroji magistarskog studija obrazovanja odraslih u Njemačkoj. Cilj je utvrditi njihova zajednička organizacijska i sadržajna obilježja koja bi mogla poslužiti kao poticaj promišljanju sveučilišne izobrazbe andragoga koja se u ovom prilogu zagovara.

Gljučne riječi: obrazovanje odraslih, cjeloživotno učenje, profesionalizacija u području obrazovanja odraslih, profesionalizacija andragoga, izobrazba andragoga u Njemačkoj

Uvod

Sveopći razvoj i brzina promjena što s njime idu u korak sadrže već u sebi zahtjev za kvalitetnom izobrazbom a time i zahtjev za odgovarajućom profesionalnošću djelatnika u odgovarajućim obrazovnim područjima. Sukladno tome naglasak se stavlja upravo i na obrazovanje odraslih, bilo da ga se pritom, kao u ovom radu, poima kao jedan od obrazovnih sektora u obrazovnom sustavu i važnu sastavnicu cjeloživotnog učenja, bilo da ga se rabi kao sinonim za cjeloživotno učenje. Ovdje imamo svakako specifičnu situaciju. Dok obrazovanje odraslih kontinuirano dobiva na značenju, o čemu svjedoče ne samo odgovarajuće stručne i znanstvene publikacije, izobrazba andragoga ne uživa, ako dojam ne vara, pozornost koja joj pripada,

pogotovo tamo ne, gdje njihova ustrojena izobrazba i ne postoji. U području obrazovanja odraslih prisutan je izgleda još uvijek pristup prema kojemu je svaka osoba, već samim tim da je odrasla i kvalificirana za određeni poziv, osposobljena i za djelatnost u području obrazovanja odraslih. Ovim pritom ne podrazumijevamo nastavnike u obrazovanju odraslih, nego ovdje podrazumijevamo genuin profesionalno polje andragoga (u njemačkoj literaturi: *Erwachsenenpädagoge*), dakle onih čije je profesionalno polje u prvom redu planiranje i organizacija obrazovanja odraslih, područje, dakle, koje se klasično označava pojmom makrodidaktike, te vođenje ustanova za obrazovanje odraslih. Ni jedan socijalni radnik na primjer ne bi ozbiljno razmišljao natjecati se za mjesto učitelja u osnovnoj školi, niti bi njegovo natjecanje naišlo na razumijevanje. Usporediva praksa međutim u području obrazovanja odraslih očito se ne dovodi u pitanje. U sveučilišnoj izobrazbi leži, iako ne jedini, to temeljni korak u procesu profesionalizacije i profesionalnosti u području obrazovanja odraslih.

Značenje obrazovanja odraslih u Njemačkoj ogleda se i u tome, da je ono već od 70-ih godina prošlog stoljeća ustrojeno kao samostalno, kvartarno područje u obrazovnom sustavu. Studij obrazovanja odraslih (adultne pedagogije, odnosno andragogije) kao grana pedagogije ima dugu tradiciju. Pripomenimo kako se pojmovi „andragogija“ i „adultna pedagogija“ (*Erwachsenenpädagogik*) koriste i u njemačkoj pedagozijskoj diskusiji, ti se pojmovi međutim u njoj nisu mogli afirmirati. Za ovu se pedagozijsku disciplinu kao i za praksu obrazovanja odraslih koristi pojam „obrazovanje odraslih“ („*Erwachsenenbildung*“ i/odn. „*Weiterbildung*“). Navedeni pojmovi ovdje se koriste kao sinonimi.

Obrazovanje odraslih na njemačkim je visokoškolskim ustanovama moguće studirati u različitim kombinacijama i ustrojima. Naša pozornost usmjerena je na studij obrazovanja odraslih ustrojenoga kao magistarski studij (*Master*). On aktualno postoji na deset visokoškolskih ustanova. U Saveznoj pokrajini Baden-Württemberg magistarski studij obrazovanja odraslih postoji na četiri visokoškolske ustanove, u Saveznoj pokrajini Bavarska na tri, u Saveznoj pokrajini Nordrhein-Westfalen i Saveznoj pokrajini Sachsen-Anhalt na po jednoj visokoškolskoj ustanovi te u Berlinu također na jednoj (*Master Studium Erwachsenenbildung studieren – 20 Studiengänge; Erwachsenenbildung Master studieren in Deutschland – 10 Master-Studiengänge*). Njemačka je federalno uređena država, sastavljena od 16 saveznih pokrajina. Federalno uređenje dolazi do izražaja upravo i u području obrazovanja. Svaka savezna pokrajina naime načelno samostalno uređuje svoj obrazovni sustav.

Cilj ovog rada je utvrditi zajednička obilježja u kurikulumu izobrazbe andragoga (*Erwachsenenpädagogen*) u Njemačkoj na temelju odabranog uzorka magistarskog studija obrazovanja odraslih na pet sveučilišta iz navedenih saveznih pokrajina (Bamberg, Berlin, Duisburg-Essen, Magdeburg i Tübingen). To će nam omogućiti ne samouvid u ustroj izobrazbe profesionalnih djelatnika za obrazovanje odraslih u jednoj zemlji članici Europske unije s dugom obrazovnom tradicijom, nego i time

ponuditi mogući impuls pri promišljanju sveučilišne izobrazbe andragoga koja se ovdje zagovara.

Ustroji studija obrazovanja odraslih u Njemačkoj

Magistarski studij obrazovanja odraslih na Sveučilištu u Bambergu

Magistarski studij obrazovanja odraslih (Erwachsenenbildung/Weiterbildung (Adult and Further Education)) na Sveučilištu u Bambergu (Savezna pokrajina Bavarska) vidi svoje obilježje u „produbljenom znanstvenom bavljenju pitanjima obrazovanja, učenja i poučavanja, savjetovanja i pomoći te planiranja i organizacije“ učenja i obrazovanja u području obrazovanja odraslih. U znanstvenoj usmjerenosti studija i nabrojenim sadržajima ogleda se i svrha studija. On služi posredovanju i stjecanju odgovarajućeg znanja iz pedagogije i andragogije odnosno obrazovanja odraslih. To podrazumijeva kako kvalificiranje za samostalni znanstveni odnosno znanstveno utemeljeni rad u ovom obrazovnom sektoru tako i stjecanje ključnih kvalifikacija kao osnova profesionalnim kompetencijama obrazovanja, vođenja, menadžmenta, organizacije, planiranja, razvoja te istraživanja odnosno evaluacije (§ 33 der Studien- und Fachprüfungsordnung für den Masterstudiengang „Erwachsenenbildung/Weiterbildung“).

Magistarski studij obrazovanja odraslih na Sveučilištu u Bambergu ustrojen je na Fakultetu humanističkih znanosti. Preuvjeti za studij su:

- završeni bakalaureatski studij odnosno jednakovrijedan studij u trajanju od šest semestara i opsega od najmanje 180 ECTS bodova,
- uvjerenje o stečenim kompetencijama iz empirijskih istraživačkih metoda na temelju apsolviranih odgovarajućih modula u opsegu od najmanje 15 ECTS bodova, i
- potvrda o obavljenom praktikumu u trajanju od najmanje šest tjedana odnosno najmanje 240 sati u institucijama odnosno području obrazovanja odraslih.

Prethodno završeni studij nije pobliže određen tako da načelno dolaze u obzir svi studijski pravci. Postavljene uvjete moguće je ispuniti i tijekom prve godine magistarskog studija. Upis na studij moguć je kako za studente neposredno nakon završenog bakalaureatskog studija tako i za studente koji su već bili u radnom odnosu. Studij traje četiri semestra a ukupni mu je opseg 120 ECTS bodova. Ustrojen je modulski. Završetkom studija stječe se akademski naziv magistra (Master of Arts).

Program studija obuhvaća obvezne i izborne module, a oni su uvršteni u sljedeća tematska područja (skupine modula): Pedagogija, Obrazovanje odraslih, Profesionalna orijentacija i Modul magistarski rad.

U područje Pedagogija uvrštena su područja Opća pedagogija i Empirija, u

sljedećim modulima:

- *Norme i ciljevi odgoja i obrazovanja (povijesna / sistematska perspektiva) / Pedagoška antropologija (6 ECTS)*
- *Osnove i teorijske perspektive pedagoškog djelovanja / Obrazovne institucije (6 ECTS)*
- *Povijest i teorija odgoja i obrazovanja (6 ECTS)*
- *Norme i ciljevi, osnove i povijest odgoja i obrazovanja (9 ECTS)*

Studijska je obveza apsolvirati četvrti, obvezni, i jedan od preostala tri izborna modula. Područje Empirija (empirijske istraživačke metode) ustrojeno je u sljedeća dva obvezna modula:

- *Primijenjene istraživačke metode za znanost o odgoju (5 ECTS)*
- *Primijenjene istraživačke metode za znanost o odgoju (produblјivanje) (10 ECTS)*

Područje pedagogije (opća pedagogija i empirijske istraživačke metode) studira se u zadanom opsegu od 30 ECTS bodova. Središnja sastavnica studija je područje Obrazovanje odraslih. Studij obrazovanja odraslih uvršten je u sljedećih šest obveznih modula:

- *Osnovni pojmovi i polazišta obrazovanja odraslih (Erwachsenen- und Weiterbildung) (5 ECTS)*
- *Osnove, teorije i djelatna polja obrazovanja odraslih (Erwachsenenbildung/Weiterbildung) (10 ECTS)*
- *Djelatna polja i djelatne kompetencije obrazovanja odraslih I (5 ECTS)*
- *Djelatna polja i djelatne kompetencije obrazovanja odraslih II (10 ECTS)*
- *Teorije, istraživački pristupi i okvirni uvjeti obrazovanja odraslih I (5 ECTS)*
- *Teorije, istraživački pristupi i okvirni uvjeti obrazovanja odraslih II (10 ECTS)*

Sadržaji prva dva modula (bazični moduli) su osnove (studija) obrazovanja odraslih: teorijske osnove, didaktički i metodički pristupi te institucije i djelatna polja obrazovanja odraslih. Moduli što se na njih nastavljaju imaju obilježje produbljenog studija. Teme su im institucije i djelatna polja obrazovanja odraslih, njihovi tipični problemi, planiranje seminara i/ ili obrazovnog menadžmenta, istraživanje i istraživački dizajn u obrazovanju odraslih, perspektive i pristupi u obrazovanju odraslih, evaluacija, Controlling i održavanje kvalitete, pravne osnove kao i društveni okvirni uvjeti obrazovanja odraslih. Obvezan studij obrazovanja odraslih u ovoj studijskoj sastavnici ima opseg od 45 ECTS bodova.

Područje Profesionalna orijentacija služi stjecanju profesionalnih djelatnih kompetencija, a ustrojeno je u dva obvezna modula, u opsegu od ukupno 15 ECTS bodova:

- *Opće kvalificirajuće kompetencije za profesiju u obrazovanju odraslih (s praktikumom) (10 ECTS)*
- *Opće kvalificirajuće kompetencije za profesiju u obrazovanju odraslih (5 ECTS)*

Sadržaj prvog modula je praktikum u odgovarajućoj ustanovi obrazovanja odraslih u trajanju od najmanje šest tjedana i njegova refleksija u izvješću o prakti-

kumu. Sadržaji drugog modula su didaktički koncepti, metode i mediji za procese učenja i poučavanja u obrazovanju odraslih, zahtjevi profesionalnog rada u pojedinim poljima obrazovanja odraslih, teorije i metode savjetovanja i komunikacije te tehnike menadžmenta kvalitete odnosno projektnog menadžmenta. Modul magistarski rad predviđen je za završni semestar magistarskog studija. Uspješno apsolviranim modulom (magistarski rad i kolokvij) stječe se preostalih 30 od ukupno 120 ECTS bodova, koliki je opseg studija (Modulhandbuch. Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Weiterbildung).

Magistarski studij obrazovanja odraslih na Sveučilištu u Berlinu

Magistarski studij obrazovanja odraslih (Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Lebenslanges Lernen) na Humboldt-Sveučilištu u Berlinu istraživački je usmjeren a služi posredovanju odnosno stjecanju profesionalnih znanja i kompetencija. Poseban naglasak stavlja se na stjecanje odnosno iniciranje stručnih kompetencija, metodičkih kompetencija, samokompetencija i socijalnih kompetencija. Navedene kompetencije konkretiziraju se u propisu za studij.

Stručne (sistemske i instrumentalne) kompetencije:

- *Poznavanje osnova nastajanja ili smetnje procesa obrazovanja u odrasloj dobi, definicija i interpretacija specifičnosti i terminologija predmeta;*
- *Analiza društvenih okvirnih uvjeta procesa obrazovanja kao izazova u odrasloj dobi, povijesni i međunarodni razvoj obrazovanja odraslih;*
- *Primjena znanja, razumijevanja i sposobnosti rješavanja problema također i u novim, nepoznatim situacijama kao i u širem ili multidisciplinarnom kontekstu;*
- *Podrobno i kritično znanje i razumijevanje u različitim specijalnim područjima obrazovanja odraslih;*
- *Analiza procesa poučavanja i učenja i teorijska obrazloženja;*
- *Poznavanje konstituirajućih otoka znanja (islands of knowledge) za razvoj programa i ponuda obrazovanja odraslih uzimajući u obzir njihove specifične institucionalne, ekonomske i društvene okvirne okolnosti;*
- *Dijagnoza i trajno poticanje procesa učenja, razvoja i obrazovanja u obrazovanju odraslih usmjerenih na određene adresate i ciljne skupine;*
- *Samostalno usvajanje i integriranje znanja i postupanje s kompleksnošću, znanstveno utemeljenim odlukama te samoorganizirano provođenje istraživačkih projekata;*
- *Refleksija institucionalnih i društvenih preduvjeta i zahtjeva za cjeloživotnim učenjem;*
- *Osnove adultnopedagoške profesionalnosti.*

Metodičke kompetencije:

- *Refleksija stručnog znanja u kontekstu zahtjeva adultnopedagoških djelatnih polja;*

- *Poznavanje širokog spektra istraživačkih metoda odnosno njihovog dosega, granica i mogućnosti;*
- *Razvoj eficientnih znanstvenih tehnika rada i učenja za razumijevanje, analizu, metodičku obradu kao i refleksiju primjera iz profesionalnih djelatnih polja;*
- *Potporna, moderiranje i vođenje u grupnim procesima;*
- *Znanstveno utemeljena komunikacija adultnopedagoškog rada u stručnim krugovima i djelatnim poljima.*

Samokompetencije i socijalne kompetencije:

- *Refleksija vlastitih, biografski i povijesno-društveno uvjetovanih načina percepcije i tumačenja;*
- *Uočavanje vlastite potrebe za stručnim specijaliziranjem i usavršavanjem;*
- *Kolegijalna komunikacija i kooperacija s obzirom na razvoj stabilnih profesionalnih odnosa, analiza i oblikovanje okruženja i instrumenata za učenje poticajnih za učenje i razvoj, svladavanje konflikata te samorefleksivni i ciljni razvoj pedagoške profesionalnosti*

(§ 3 der Fachspezifischen Studien- und Prüfungsordnung).

Cilj magistarskog studija obrazovanja odraslih je dakle kvalificirati „za djelatnosti u različitim područjima općeg, pogonskog i stručnog obrazovanja odraslih. Djelatna polja leže u planiranju, poučavanju, organizaciji i savjetovanju te u znanosti“ (Informationsblatt für Bewerber/innen für den Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Lebenslanges Lernen).

Magistarski studij Obrazovanje odraslih/Cjeloživotno učenje krenuo je s akademskom godinom 2014./2015. Radi se o preustroju magistarskog studija „Pedagogija odraslih/Cjeloživotno učenje“. Magistarski studij nastavlja na završenom bakalaureatskom studiju iz društvenih ili duhovnih znanosti. Ustrojen je modulski a obuhvaća obvezne i izborne module. Predviđeno trajanje studija je četiri semestra a ukupni mu je opseg 120 ECTS bodova. Moguć je i studij s dijelom radnog vremena u trajanju od osam semestara. Njegovim završetkom stječe se akademski naziv Master of Arts (Informationsblatt für Bewerber/innen für den Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Lebenslanges Lernen; Fachspezifische Studien- und Prüfungsordnung).

Studij obrazovanja odraslih ustrojen je modulski a obuhvaća studij obveznih modula, studij izbornih modula iz područja studija andragogije te izborne module iz drugih studijskih pravaca, u ukupnom opsegu od 120 ECTS. Obvezno područje studija ima opseg od 100 ECTS bodova a obuhvaća sljedećih osam modula:

- *Uvod u obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje (10 ECTS)*
- *Odabrane osnove odgojnih znanosti: procesi učenja, odgoja i socijalizacije (10 ECTS)*
- *Teorija znanosti i metodologija (10 ECTS)*
- *Adresati – ciljne skupine – sudionici (10 ECTS)*
- *Mikrodidaktika: analiza i načela (10 ECTS)*

- *Organizacija – program – profesija (10 ECTS)*
- *Praktikum (10 ECTS)*
- *Magistarski rad (30 ECTS).*

Izborno područje studija iz predmeta obuhvaća sljedeća tri modula:

- *Obrazovni sustav, obrazovana politika i empirijsko istraživanje obrazovanja (10 ECTS)*
- *Istraživanje stručne naobrazbe (10 ECTS)*
- *Savjetovanje za učenje i obrazovanje odraslih (10 ECTS).*

Studenti magistarskog studija obrazovanja odraslih iz ovog su područja dužni apsolvirati jedan modul po vlastitom izboru. Iz područja drugih studijskih pravaca dužni su, po osobnom izboru apsolvirati modul/module, također u opsegu od 10 ECTS bodova (§ 6 der Fachspezifischen Studien- und Prüfungsordnung).

Prvi modul iz obveznog programa studija ima obilježje uvoda u znanost o obrazovanju odraslih (andragogiju) i područja obrazovanja odraslih. Nastavak i nadopunu ovaj uvodni modul ima u drugom modulu čije su teme učenje, odgoj i socijalizacija u različitoj životnoj dobi i različitim pedagoškim kontekstima. Kvantitativne i kvalitativne istraživačke metode te metode istraživanja u obrazovanju odraslih sadržaji su trećeg modula. Tema četvrtog modula su odrasli kao adresati, ciljne skupine i sudionici obrazovanja odraslih. Analiza učenja i podučavanja i planiranje aranžmana za učenje (mikrodidaktika) u obrazovanju odraslih sadržaji su petog modula. Modul *Organizacija – program – profesija* bavi se planiranjem programa obrazovanja odraslih i savjetovanjem kao djelatnim sastavnicama profesije andragoga. Praktikum (modul Praktikum) u odgovarajućoj instituciji / području obrazovanja odraslih u trajanju od 150 sati i izvješće o apsolviranom praktikumu obvezna je sastavnica magistarskog studija. Studij završava izradom i obranom magistarskog rada iz područja obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja (modul *Magistarski rad*) (Fachspezifische Studien- und Prüfungsordnung, Anlage 1: Modulbeschreibungen).

Magistarski studij obrazovanja odraslih na Sveučilištu Duisburg-Essen

Magistarski studij obrazovanja odraslih (Erwachsenenbildung/Weiterbildung) na Sveučilištu Duisburg-Essen (Savezna pokrajina Nordrhein-Westfalen) služi stjecanju znanja, sposobnosti i metoda potrebnih za profesionalni rad u području obrazovanja odraslih i stručnog usavršavanja kao i za znanstveni rad u tom obrazovnom sektoru. Završetkom studija završeni studenti – andragozi trebaju biti osposobljeni za

- *praćenje procesa učenja odraslih*
- *organizaciju obrazovnih ponuda*
- *analizu potrebe za obrazovanjem i potrebnih kompetencija*
- *savjetovanje u pitanjima učenja i obrazovanja odraslih*
- *provedbu evaluacije i istraživanja učinkovitosti obrazovnih procesa*

- *vođenje obrazovnih organizacija*
- *rekrutiranje nastavničkog osoblja (predavači)*
- *znanstveni rad i kritičnu refleksiju znanstvenih rezultata.*

Cilj magistarskog studija obrazovanja odraslih jest kvalificirati budućeg andragoga za profesionalni rad u ustanovama i područjima obrazovanja odraslih i stručnog usavršavanja uključujući i stjecanje kompetencija za samostalni znanstveni rad na njihovom daljnjem razvoju (§ 2 der Prüfungsordnung; Universität Duisburg-Essen, Erwachsenenbildung/Weiterbildung (M.A.)).

Magistarski studij obrazovanja odraslih na Sveučilištu Duisburg-Essen ustrojen je na Fakultetu za obrazovne znanosti. Preduvjet za studij je završen bakalaureatski studij iz područja znanosti o odgoju (usp. § 1 der Prüfungsordnung). Studij traje četiri semestra a ustrojen je modulski. Ukupni opseg studija iznosi 120 ECTS bodova, pri čemu se magistarski rad vrednuje s 18 ECTS bodova. Obvezna sastavnica studija jest praktikum u trajanju od najmanje osam tjedana. Završetkom studija stječe se akademski stupanj magistra (Master of Arts).

Studij je ustrojen u sljedećih jedanaest modula:

- *Osnove obrazovanja odraslih i stručnog usavršavanja (13 ECTS)*
- *Opće obrazovanje odraslih (13 ECTS)*
- *Djelatna polja obrazovanja odraslih i stručnog usavršavanja (17 ECTS)*
- *Empirijsko istraživanje obrazovanja u obrazovanju odraslih i stručnom usavršavanju (12 ECTS)*
- *Stručno / pogonsko usavršavanje (12 ECTS)*
- *Političko obrazovanje i participacija (12 ECTS)*
- *Medijsko obrazovanje (12 ECTS)*
- *Obrazovanje odraslih u Europi (12 ECTS)*
- *Modul prakse (14 ECTS)*
- *Produbljujući studiji (9 ECTS)*
- *Master-modul (18 ECTS)*

Od 120 ECTS bodova koliki je ukupni opseg studija, iz modula je potrebno sakupiti 102 ECTS boda dok se magistarskim radom stječu 18 ECTS bodova. Pritom se od petog do osmog modula obvezno studiraju samo dva po vlastitom izboru studenata.

Teme prvog modula su teorijske, koncepcionalne i pravne osnove obrazovanja odraslih, cjeloživotno obrazovanje u društvenom i individualnom kontekstu te znanstveno utemeljenje pedagogije. Sadržaji drugog modula su povijest, temeljna pitanja i područje obrazovanja odraslih. Dok prva dva modula imaju obilježje uvoda u obrazovanje odraslih odnosno u studij andragogije, tema trećeg modula je organizacija obrazovnih procesa u obrazovanju odraslih uključujući postupke i aspekte koje organizacija procesa obrazovanja uključuje.

Obrazovanje u obrazovanju odraslih kao predmet istraživanja te planiranje, provedba i refleksija istraživačkog projekta sadržaji su četvrtog modula. Peti, šesti, sedmi i osmi modul izborni su moduli, studijska je obveza apsolvirati dva po

vlastitom izboru. Sadržaji su im osnove i nacionalne i internacionalne strukture stručnog usavršavanja (peti modul), političko obrazovanje (šesti modul), medijsko obrazovanje (sedmi modul) te obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje u Europi (osmi modul). Sastavnice modula prakse (deveti modul) je praktikum u trajanju od 40 dana i seminar koji služi njegovoj pripremi, pratnji i evaluaciji. Modul *Produkljujući studiji* obvezuje na studij u opegu od 9 ECTS bodova iz nastavnih ponuda Fakulteta, po vlastitom izboru studenata. *Master-modul* u završnom semestru uključuje sudjelovanje na kolokviju i izradu magistarskog rada. Opseg magistarskog rada treba iznositi od 60 do 80 stranica, a za njegovu je izradu predviđen rok od tri mjeseca (Modulhandbuch Erwachsenenbildung/Weiterbildung. Master of Arts (M.A.)).

Magistarski studij obrazovanja odraslih na Sveučilištu u Magdeburgu

Magistarski studij obrazovanja odraslih na Sveučilištu u Magdeburgu (Savezna pokrajina Sachsen-Anhalt) ustrojen je na Fakultetu humanističkih znanosti, na Institutu za pedagogiju. Studij je težišno praktično usmjeren a služi posredovanju odnosno stjecanju diferenciranih znanja iz područja obrazovanja odraslih i profesionalnih kompetencija. Poimenično se navodi stjecanje profesionalnih kompetencija „za razvoj, planiranje, upravljanje, provedbu i evaluaciju“ obrazovnih ponuda u ovom obrazovanom sektoru. Studij je predviđen za osobe koje su već zaposlene u raznim institucijama i područjima obrazovanja odraslih i stručnog usavršavanja. Cilj studija je dakle njihova „profesionalizacija bazirana na znanju i znanosti“ (§§ 1 – 2 der Studien- und Prüfungsordnung).

Magistarski studij obrazovanja odraslih (*Masterstudiengang Erwachsenenbildung*) na Sveučilištu u Magdeburgu ustrojen je kao studij uz rad (izvanredni studij), a namijenjen je osobama koje su već zaposlene u područjima obrazovanja odraslih. Preduvjeti za upis na studij su završeni visokoškolski studij u trajanju od najmanje osam semestara odnosno u opsegu od najmanje 240 ECTS, neovisno o studiranom smjeru, i najmanje dvije godine radnog iskustva u području obrazovanja odraslih (usp. § 4 der Studien- und Prüfungsordnung). Predviđena duljina studija je četiri semestra, a ukupni mu opseg iznosi 60 ECTS bodova (15 ECTS po semestru). Njegovim završetkom student treba, zajedno s prethodnim studijem, imati stečenih najmanje 300 ECTS bodova. Studij polazi svake dvije godine, s najmanje 15, a najviše 30 studenata. Troškovi studija podmiruju se dijelom iz školarine (aktualno 650,- EUR posemestru). Uređenje modulske, a bazirana sveučilišnoj nastavi, koja se odvija vikendom, i na osobnom studiju. Studij završava izradom, prezentacijom i obranom magistarskog rada, a njegovim se završetkom stječe akademski stupanj magistra (*Master of Arts*).

Strukturi studija odgovara preglednost njegovog sadržajnog ustroja. Studijski program sastavljen je iz sljedećih šest obveznih modula:

- *Socijalne, kulturne und teorijske osnove (9 ECTS)*

- *Didaktika i metodika (9 ECTS)*
- *Poučavanje i učenje (9 ECTS)*
- *Profesija i organizacija (9 ECTS)*
- *Istraživanje, evaluacija i osiguranje kvalitete (9 ECTS)*
- *Modul magistarski rad (15 ECTS)*

Sadržaji obuhvaćeni prvim modulom (razvoj, diskursi i strukture obrazovanja odraslih, društvene, kulturne, obrazovno-političke, financijske i pravne osnove i pretpostavke institucionaliziranog obrazovanja odraslih i obrazovanja u odrasloj dobi te teorijske osnove učenja i obrazovanja) daju mu obilježje uvoda u obrazovanje odraslih i/odnosno uvoda u njegov studij. Sadržaji drugog modula su elementi planiranja, organizacije i oblikovanja procesa obrazovanja odraslih: didaktika obrazovanja odraslih, adresati, sudionici i usmjerenost na ciljne skupine u obrazovanju odraslih, aktivirajuće metode, medijska didaktika i mediji u obrazovanju odraslih te koncepti i planiranje obrazovnog programa u obrazovanju odraslih. Proces učenja i poučavanja, njihovi preduvjeti, koncepti i vrste sadržaji su trećeg, istoimenog modula. Institucije i profesionalizacija obrazovanja odraslih, profesija i profesionalnost u obrazovanju odraslih i s njima povezane zadaće sadržaji su modula Profesija i Organizacija. Održavanje kvalitete i evaluacija u obrazovanju odraslih te s njima povezana pitanja istraživanja obrazovanja obrađuju se u petom modulu. Završni modul služi izradi magistarskog rada (*Modulhandbuch für den berufsbegleitenden Masterstudiengang „Erwachsenenbildung“*).

Magistarski studij obrazovanja odraslih na Sveučilištu u Tübingenu

Magistarski studij obrazovanja odraslih (*Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Weiterbildung*) na Sveučilištu u Tübingenu (Savezna pokrajina Baden-Württemberg) služi posredovanju znanstvenih osnova te osnova za stjecanje profesionalnih kompetencija neophodnih za kvalificirani rad u ovom obrazovnom sektoru. Pritom se imaju u vidu profesionalne kompetencije za planiranje, organizaciju, provedbu kao i evaluaciju obrazovnih procesa u području obrazovanja odraslih. Cilj je dakle osposobiti za profesionalan rad u području obrazovanja odraslih uključujući sve njegove razine (mikro-, meso- i makro-razinu). Naglasak je pritom na profesionalnim poljima „planiranja i menadžmenta obrazovanja odraslih“ te „potpore procesa obrazovanja i učenja odraslih“. Posredovanjem teorijskih osnova struke studij istodobno osposobljava za bavljenje znanstvenim radom u području obrazovanja odraslih. Studij dakle kvalificira za profesionalnu djelatnost u područjima obrazovanja i stručnog usavršavanja odraslih kao i za znanstveni rad u tom sektoru obrazovnog sustava (*Universität Tübingen, Erwachsenenbildung/Weiterbildung; Universität Tübingen, Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Weiterbildung*).

Obrazovanje odraslih (*Erwachsenenbildung/Weiterbildung*) se, kao grana znanosti o odgoju, na Sveučilištu u Tübingenu, u različitim ustrojbenim oblicima, studira već dugi niz godina. Magistarski studij (*Masterstudiengang Erwachsenen-*

bildung/Weiterbildung) pokrenut je s akademskom godinom 2012./2013. Studij je moguć nakon završenog bakalaureatskog studija pedagogije odnosno bakalaureatskog studija iz područja društvenih ili duhovnih znanosti. Vladanje engleskim jezikom se pretpostavlja. Magistarski studij traje četiri semestra, a ukupni mu je opseg 120 ECTS bodova. Ustrojen je modulski. Završetkom studija stječe se akademski naziv *Master of Arts*.

Magistarski studij obrazovanja odraslih ima ukupni opseg od 120 ECTS bodova, a ustrojen je u sljedećih deset (9 obveznih i 1 izborni) modula:

- *Osnove znanosti o odgoju i empirijskog istraživanja obrazovanja (9 ECTS)*
- *Razvoj osobnosti (Personalentwicklung) (9 ECTS)*
- *Procesi poučavanja i učenja u obrazovanju odraslih (12 ECTS)*
- *Organizacije obrazovanja odraslih (12 ECTS)*
- *Struktura i razvoj sustava obrazovanja odraslih (12 ECTS)*
- *Studijski projekt (9 ECTS)*
- *Rad na razvoju u obrazovanju odraslih utemeljenom na istraživanju:*
- *zahtjevi na profesiju (6 ECTS)*
- *Istraživačke metode (15 ECTS)*
- *Izborni modul (12 ECTS)*
- *Završetak (24 ECTS)*

Sadržaji prvog modula su povijest, teorijske i metodičke osnove istraživanja obrazovanja odraslih kao i aktualni istraživački i razvojni projekti u području obrazovanja odraslih. Drugi modul bavi se personalnim razvojem. Prema opisu modula obuhvaćeni su sljedeći aspekti: ciljne skupine personalnog razvoja, povijest personalnog razvoja, koncepti personalnog razvoja pod aspektima obrazovanja odraslih, psihologije i gospodarstva, instrumenti, postupci i standardi personalnog razvoja kao i rezultati istraživanja njegove prakse. Procesi učenja i poučavanja u obrazovanju odraslih sadržaj su trećeg modula. Težišne su mu teme teorije učenja i poučavanja te planiranje, provedba i evaluacija programa obrazovanja odraslih. Organizacije obrazovanja u obrazovanju odraslih tema su četvrtog modula. Sadržajna su mu težišta teorije sociologije i psihologije organizacije, metode analize organizacija obrazovanja te koncepti savjetovanja i razvoja organizacija obrazovanja. Razvoj obrazovanja odraslih, strukture sustava obrazovanja odraslih kao i teorijske i metodičke osnove njihovog istraživanja sadržaji su petog modula. Šesti modul obvezuje studente na samostalnu provedbu istraživačkog projekta po osobnom izboru koji može poslužiti kao osnova za magistarski rad. Standardi evaluacije u postojećim razinama obrazovanja odraslih i etika profesionalnog rada u obrazovanju odraslih sadržaji su sedmog modula, dok je tema osmog modula istraživačke metode i njihova primjena. Studij navedenih obveznih modula nadopunjuje se devetim, izbornim modulom. U okviru ovog modula apsolviraju se, po izboru studenata, nastavne ponude iz područja ostalih pedagoških disciplina odnosno iz područja disciplina srodnih znanosti o odgoju. Završni modul posvećen je izradi magistarskog rada. Od ukupno 24 ECTS boda, koliko

se vrednuje uspješno apsolvirani modul, na magistarski rad otpadaju 21 ECTS bod (*Erwachsenenbildung/Weiterbildung. Masterstudiengang am Institut für Erziehungswissenschaft. Modulhandbuch ab dem Wintersemester 2012/2013*).

Zaključak: prema kurikulumu izobrazbe andragoga.

Obrazovanje odraslih (adultna pedagogija, odnosno andragogija) svojedobno je (u Njemačkoj) utemeljeno kao pedagoški disciplina te se kao grana pedagogije i promišlja u pedagoškoj teoriji. Sukladno tome njegov je studij, kao na primjer na Sveučilištu u Tübingenu, ustrojen, pored ostalih pedagoških studijskih smjerala (školska pedagogija, socijalna pedagogija, opća pedagogija, itd.), na Institutu za pedagogiju. Svrha svih ovdje analiziranih studija jest kvalificirati andragoge za profesionalni rad u obrazovnom sektoru obrazovanja odraslih. U navodima pojedinačnih kompetencija stjecanju kojih studij služi, ogleda se profesionalno polje andragoga.

Profesionalno polje andragoga pregledno i cjelovito je obuhvaćeno u definiranju ciljeva studija, u navodima djelatnih polja za koje završeni andragog treba biti osposobljen u studijskom programu magistarskog studija obrazovanja odraslih na Sveučilištu Duisburg-Essen. Ono uključuje analizu potrebe za obrazovanjem, savjetovanje u pitanjima učenja i obrazovanja odraslih, planiranje i organizaciju programa obrazovanja odraslih te praćenje i evaluaciju obrazovnih procesa, vođenje institucija za obrazovanje odraslih što svakako uključuje i regrutiranje nastavničkog osoblja za provedbu programa obrazovanja odraslih. K tomu završeni studij treba, što jedanko vrijedi i za sveučilišnu izobrazbu za ostala zanimanja u obrazovnom sustavu, andragoga kvalificirati za rad na daljnjem razvoju ovog obrazovnog sektora.

S obzirom na strukturu, magistarski studiji obrazovanja odraslih pružaju homogenu sliku. Studiji nastavljaju na završenom bakalaureatskom odnosno njemu jednakovrijednom studiju, predviđena im je duljina četiri semestra, a ukupni im je opseg 120 ECTS bodova. Završetkom studija stječe se ukupno 300 ECTS bodova koliko je i predviđeno za konsekutivne magistarske studije. Magistarski studij obrazovanja odraslih nastavlja na bakalaureatski ili njemu jednakovrijedan studij iz pedagoškog odnosno njemu srodnih područja. Studenti magistarskog studija obrazovanja odraslih započinju taj studij dakle s već jednom kvalifikacijom. Tom studijskom širinom udovoljeno je ne samo općeprisutnom zahtjevu polivalentnosti studija, ona istodobno dodatno kvalificira andragoga.

Od ove strukture odstupa magistarski studij na Sveučilištu u Magdeburgu. On je koncipiran kao izvanredan studij i namijenjen je onima koji već rade u različitim ustanovama i područjima obrazovanja odraslih. Svojom usmjerenošću na tu ciljnu skupinu i koncepcijom koju ta usmjerenost uvjetuje, ovaj se kurikulum studija za izobrazbu andragoga pojavljuje kao primjerena alternativa - tim više što takav model daje mogućnost profesionalizacije onima koji već rade poslove andragogau

različitim institucijama obrazovanja odraslih. Istodobno, međutim, valja kritički ukazati na posljedice te strukture studija, naime na njegov sadržajni ustroj. Studijski program je, u usporedbi s studijskim programima redovitih magistarskih studija obrazovanja odraslih, uskotračan što je očito već u njegovom opsegu. Njegov opseg od 60 ECTS čini tek polovicu opsega redovitih magistarskih studija. Sadržaji studija korespondiraju neposredno sa svakodnevnom praksom adresata studija i usmjereni su na neposrednu primjenu u njihovoj svakodnevnoj profesionalnoj praksi. Svojom neposrednom primjenjivošću u praksi taj studijski program ima sigurno svoje zagovaratelje među studentima koji od studija očekuju neposrednu pomoć za oblikovanje profesionalne prakse, pritom međutim ostaje otvorenim koliko takav kurikulum udovoljava zahtjevima sveučilišnog znanstvenog magistarskog studija čiji se završetak certificira akademskim nazivom magistra.

Studijski programi međusobno se razlikuju s obzirom na tematske akcente pojedinih modula, s obzirom na njihov broj, organizacijski okvir kao i s obzirom na udio izbornih modula u njima. Zajedničko su im obilježje, međutim, studijska područja koja im čine ključnu sastavnicu studija. Ona se, u smislu sržnog kurikuluma daju sažeti u sljedeće teme:

- teorijske osnove i okvirni uvjeti obrazovanja odraslih,
- istraživački pristupi u obrazovanju odraslih,
- područja i institucije obrazovanja odraslih,
- djelatana polja i profesionalne kompetencije,
- učenje i poučavanje u obrazovanju odraslih,
- obrazovni procesi / programi obrazovanja odraslih,
- održavanje kvalitete i evaluacija,
- komponenta praktična izobrazba.

Redosljed navedenih studijskih područja ovdje nije izričaj o rangu njihove važnosti u kurikulumu studija. Nedvojbeno je međutim da, s obzirom na (buduću) profesionalnu praksu andragoga, studijsko područje označeno kao *djelatna polja i profesionalne kompetencije* (jasno je da je na primjer zasebno navedeno studijsko područje *održavanje kvalitete* i evaluacija također djelatno polje andragoga) ima nezaobilazno mjesto u izobrazbi. Rast i pluralnost (oblika, organizacija i nositelja) obrazovanja odraslih dovelo je dotle da je ovaj obrazovni sektor dobrim dijelom izašao iz prvotnog čisto obrazovnog, adultno-pedagoškog okvira. Tržišni karakter već odavno karakterizira ovaj obrazovni sektor. U vrtlog konkurencije uvučeno je i javno obrazovanje odraslih.

Ako je zadaća pedagogije polaziti od stvarnosti onda to ovdje znači da spektar (adultno) pedagoških odnosno andragoških kvalifikacija i kompetencija valja proširiti studijskim sadržajima koje će andragoga kvalificirati i za zadaće menadžmenta i marketinga (usp. Künzel, 2001; Prgomet, 2007). Napomenuli smo da je obrazovanje odraslih u Njemačkoj koncipirano kao interdisciplinarno usmjereno, ali pedagoško područje. Unatoč spomenutom razvoju i neovisno o kontroverzi s obzirom na mjesto obrazovanja odraslih (adultne pedagogije odnosno

andragogije) u sustavu znanstvenih disciplina, što ovdje nije temom, ovo je obrazovno područje i ne bi ga trebalo prepustiti nepedagozima odnosno neandragozima.

Ostaje pitanje koliko studij s opsegom od (tek) 120 ECTS bodova može udovoljiti zahtjevima kvalificiranja. Pomoć pri odgovoru na ovo pitanje mogao bi biti odgovor na pitanje koji bi se bakalaureatski studijski pravci pripuštali magistarskom studiju obrazovanja odraslih. Istodobno se ovo postavljeno pitanje relativira ako se ima u vidu da se ni jednim studijem još ne stječu očekivane profesionalne kompetencije. Studij ih u najboljem slučaju može inicirati, postaviti im temelje, svoj daljnji razvoj i nadopunu oni nužno imaju u profesionalnoj praksi i stručnom usavršavanju.

Zaključno možemo, uz navedene opaske, utvrditi, kako ovdje analizirane magistarske studije obilježava u sebi osmišljen kurikulum sveučilišne izobrazbe andragoga kao temeljne faze u procesu njihove profesionalizacije. I oni svjedoče kako se kvalificiranje andragoga, profesionalne skupine dakle koja se u ovom članku ima u vidu, putem (sporadičnog) andragoškog usavršavanja, za razliku od angažiranih (honorarnih) nastavnika koji neposredno realiziraju obrazovne programe, ne može ozbiljno zastupati kao adekvatan nadomjestak njihovoj profesionalnoj sveučilišnoj izobrazbi.

REFERENCE:

EberhardKarlsUniversitätTübingen, Erwachsenenbildung/Weiterbildung. Masterstudiengangam Institut für Erziehungswissenschaft. Modulhandbuch ab dem Wintersemester 2012/2013. Wirtschafts- und Sozialwissenschaftliche Fakultät. Dostupno preko:

<http://www.erziehungswissenschaft.uni-tuebingen.de/abteilungen/erwachsenenbildung-weiterbildung/lehre-teaching/masterstudiengang.html> (Preuzeto 23.06.2015).
Erwachsenenbildung Master studieren in Deutschland – 10 Master-Studiengänge.
<http://www.studieren-studium.com/master/studieren/Erwachsenenbildung-Deutschland> (Preuzeto 26.06.2015).

Humboldt-Universität zu Berlin. Kultur-, Sozial und Bildungswissenschaftliche Fakultät. Abteilung Erwachsenenbildung/Weiterbildung, Informationsblatt für Bewerber/innen für den Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Lebenslanges Lernen (Stand: 8.4.2014).

https://www.erziehungswissenschaften.hu-berlin.de/de/studium/faecher/informationsblatt-studienbewerber_innen_08042014.pdf (Preuzeto 24.06.2015)

(Humboldt-Universität zu Berlin) Kultur-, Sozial- und Bildungswissenschaftliche Fakultät, Fachspezifische Studien- und Prüfungsordnung für den Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Lebenslanges Lernen. Überfachlicher Wahlpflichtbereich für andere Masterstudiengänge.

https://gremien.hu-berlin.de/de/amb/2014/16/16_2014_MA_EB_LL_DRUCK.pdf

(24.06.2015).

Künzel, K. (2001), Berufsfeld Erwachsenenbildung – pädagogisches Personal im Weiterbildungswesen. U: L. Roth (Hrsg.), Pädagogik. Handbuch für Studium und Praxis. 2. Auflage. München: Oldenbourg, 1193 – 1206.

Lenzen, D. (2002a), Orientierung Erziehungswissenschaft. Was sie kann, was sie will. 2. Auflage. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag.

Lenzen, D. (2002b), Vodič za studij znanosti o odgoju: što može, što želi. Zagreb: Educa. Master Erwachsenenbildung studieren – 20 Master-Studiengänge.

<http://www.studieren-studium.com/master/Erwachsenenbildung> (Preuzeto 26.6. 2015).

Otto-Friedrich-Universität Bamberg. Fakultät Humanwissenschaften, Modulhandbuch. Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Weiterbildung (Adult and Further Education), Fassung vom 08.01. 2015 gemäß Studien- und Fachprüfungsordnung für den Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Weiterbildung (Adult and Further Education) vom 30.03.2012, zuletzt geändert am 31.03.2015. Dostupno preko: http://www.uni-bamberg.de/paedagogik/studium/master_ebwb/ordnungen

Otto-Friedrich-Universität Bamberg: Kurzinformation Erwachsenenbildung/Weiterbildung (Master of Arts) (Stand: Januar 2015).

<http://www.uni-bamberg.de/fileadmin/uni/verwaltung/studienberatung/dateien/ErwachsenenbildungMA.pdf> (Preuzeto 25.6.2015).

Otto-Friedrich-Universität Bamberg, Studien- und Fachprüfungsordnung für den Masterstudiengang „Erwachsenenbildung/Weiterbildung“ (Adult and Further Education) an der Otto-Friedrich-Universität Bamberg vom 30. März 2012.

<http://www.uni-bamberg.de/fileadmin/www.abt-studium/Pruefungs-Studienordnungen/Huwi/MA-Erwachsenenbildung/STO-FPO-MA-Erwachsenenbildung-2.pdf> (Preuzeto 25.6.2015).

Otto von Guericke Universität Magdeburg, Erwachsenenbildung. Master of Arts – Berufsbegleitend studieren (Flyer Jahrgang 2014-2016).

https://www.meb.ovgu.de/wp-content/uploads/2012/10/MA-EB-Flyer_JG2014-2016.pdf (Preuzeto 2.11.2015).

Otto von Guericke Universität Magdeburg. Fakultät für Humanwissenschaften, Erwachsenenbildung.

<http://www.ovgu.de/Studium/Vor+dem+Studium/Studienangebot/Weiterbildung/Erwachsenenbildung.html> (Preuzeto 02.11.2015).

Otto von Guericke Universität Magdeburg. Fakultät für Humanwissenschaften, Modulhandbuch für den berufsbegleitenden Masterstudiengang „Erwachsenenbildung“ Stand 04.02.2015.

<https://www.meb.ovgu.de/wp-content/uploads/2012/10/Modulhandbuch-MA-EB-2015.02.pdf> (Preuzeto 2.11.2015).

Otto von Guericke Universität Magdeburg, Studien- und Prüfungsordnung (in-

klusiveder ersten Satzung) der Otto-von-Guericke-Universität Magdeburg für den Masterstudiengang Erwachsenenbildung. https://www.meb.ovgu.de/wp-content/uploads/2012/10/SO_PO_Master_Erwachsenenbildung_Leseversion-10.20141.pdf (Preuzeto 26.6.2015)

Prgomet, A. (2007), Planiranje obrazovnog programa za obrazovanje odraslih kao pokazatelj i izraz njegove sadašnje usmjerenosti. U: Previšić, V., Šoljan, N.N., Hrvatić, N. (ur.), Pedagogija: prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. Svezak 2. Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo, 596 – 602.

Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland (Hrsg.), Vierte Empfehlung der Kultusministerkonferenz zur Weiterbildung. (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 01.02.2001).

http://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/2001/2001_02_01-4-Empfehlung-Weiterbildung.pdf (Preuzeto 24.06.2015)

Siebert, H. (2001), Erwachsenenbildung und Weiterbildung, U: L. Roth (Hrsg.), Pädagogik. Handbuch für Studium und Praxis. 2. Auflage. München: Oldenbourg, 704 – 714.

Universität Duisburg-Essen, Erwachsenenbildung/Weiterbildung (M.A.).

<https://www.uni-due.de/studienangebote/studiengang.php?id=41> (Preuzeto 26.06.2015)

Universität Duisburg-Essen, Modulhandbuch Erwachsenenbildung/Weiterbildung. Master of Arts (M.A.), Stand: August 2012.

https://www.uni-due.de/imperia/md/content/biwi/studium/ew/modulhandbuch_ma_eb_juni_2012.pdf (Preuzeto 26.06.2015).

Universität Duisburg-Essen, Prüfungsordnung für den Master-Studiengang Erwachsenenbildung/Weiterbildung an der Universität Duisburg-Essen vom 24. September 2012.

https://www.uni-due.de/imperia/md/content/zentralverwaltung/bereinigte_sammlung/8_11_16.pdf (Preuzeto 26.06.2015).

Universität Tübingen, Erwachsenenbildung/Weiterbildung.

<http://www.uni-tuebingen.de/fakultaeten/wirtschafts-und-sozialwissenschaftliche-fakultaet/faecher/erziehungswissenschaft/abteilungen/erwachsenenbildung-weiterbildung.html> (Preuzeto 23.06.2015).

Universität Tübingen, Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Weiterbildung.

<http://www.erziehungswissenschaft.uni-tuebingen.de/abteilungen/erwachsenenbildung-weiterbildung/lehre-teaching/masterstudiengang.html> (Preuzeto 23.06.2015)

Universität Tübingen, Masterstudiengang Erwachsenenbildung/Weiterbildung (Master of Arts).

<http://www.erziehungswissenschaft.uni-tuebingen.de/studium/studiengaenge/erwachsenenbildungweiterbildung-master-of-arts.html> (Preuzeto 23.06.2015).

Universität Tübingen: Studien- und Prüfungsordnung der Universität Tübingen für den Studiengang Erwachsenenbildung / Weiterbildung mit akademischer Abschlussprüfung Master of Arts (M. A.). Dostupno preko:

<http://www.erziehungswissenschaft.uni-tuebingen.de/abteilungen/erwachsenenbildung-weiterbildung/lehre-teaching/masterstudiengang.html> (23.06.2015)

CURRICULUMS FOR ANDRAGOGY TRAINING BASED ON ANDRAGOGY TRAINING IN GERMANY

Anto Prgomet

Summary: *The starting point of this paper is to present a discrepancy in the field of adult education. Highlighting the importance of adult education in the life of the individual and the community in general, as well as the requirements for the quality framework for adult education and competence of employees in it, does not follow the process of their professionalization. Professional university education of andragogues (adult educators), although not the only one, is certainly a fundamental element of this process. The paper analyzes the current structures of master studies of adult education in Germany. The goal is to determine their common organizational and content features that could serve as an incentive on future deliberation of university education for andragogues that is advocated for in this article.*

Key words: *adult education; lifelong learning; professionalization in the field of adult education; andragogue as a profession; training of andragogues in Germany*